

D.M.A.S.I.

IV

462

7428

MONUMENTUL DE LA ADAMCLISI — TROPAEUM TRAIANI

COMITETUL DE STAT
PENTRU CONSTRUCȚII, ARHITECTURĂ
ȘI SISTEMATIZARE
DIRECȚIA MONUMENTELOR ISTORICE

Coperta I: Metopă reprezentînd un roman în luptă cu doi
băștinași

Coperta IV: Metopă reprezentînd o turmă de oi.

Cover I: Metope showing a Roman soldier fighting two natives

Cover IV: Metope showing a flock of sheep

Обложка I: Метопă, изображающая схватку римлянина с
коренными жителями.

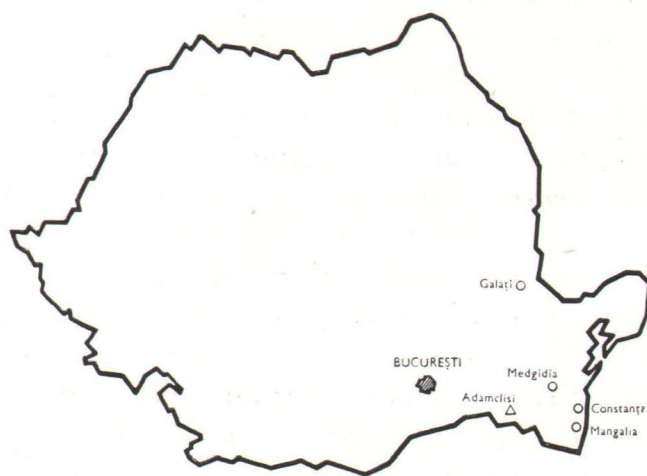
Обложка IV: Метопă, изображающая стадо овец.

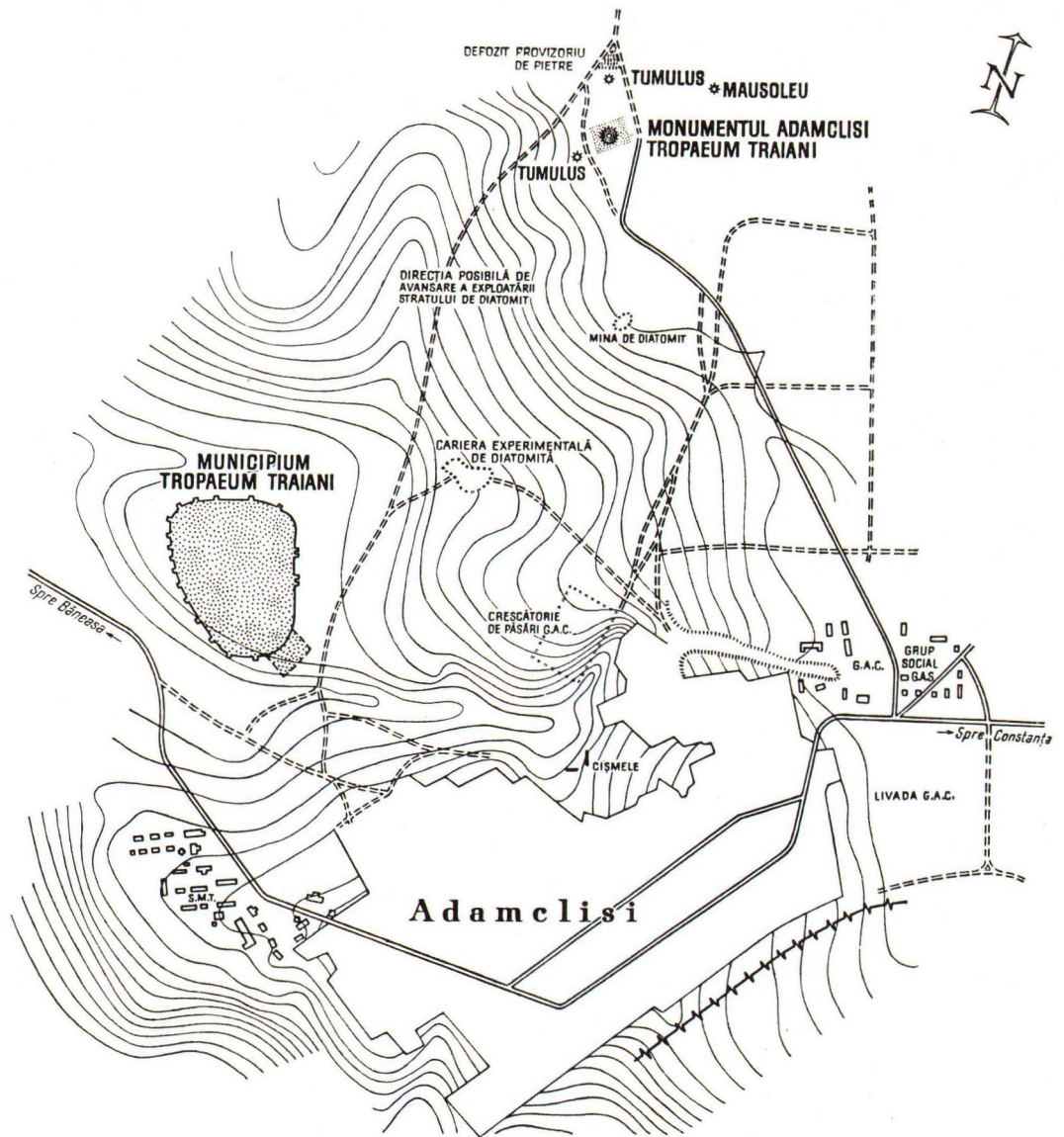
Couverture I: Métope représentant un romain combattant deux
autochtones

Couverture IV: Métope représentant un troupeau de moutons

Umschlagseite I: Metope, einen Römer im Kampf mit zwei
Autochthonen darstellend

Umschlagseite IV: Metope, eine Schafherde darstellend

Plan de situație a localității Adamclisi cu poziția monumentului.

Map showing the position of the town of Adamclisi and the monument

План Адамклинси и месторасположение памятника.

Plan de la localité d'Adamclisi et la position du monument

Lageplan der Ortschaft Adamclisi mit dem Standort des Denkmals

Dobrogea, ținutul dintre Dunăre și Marea Neagră, este un adevărat tezaur de monumente antice. Începând cu secolul al VII-lea î.e.n., coloniști greci întemeiază pe țărmurile Mării Negre orașele Histria, Tomis, Callatis, cunoscute tuturor prin bogatele descoperiri arheologice făcute aci. De asemenea malul fluviului este străjuit de străvechi cetăți dace, romane și bizantine.

Unul din cele mai însemnate monumente romane se află în interiorul părții sudice a platoului dobrogean, în preajma satului Adamclisi, unde întinderea monotonă este întreruptă de o movilă impunătoare de piatră și mortar, care spre partea ei superioară prinde a se rotunji, profilându-se pe linia orizontului ca o străveche cupolă.

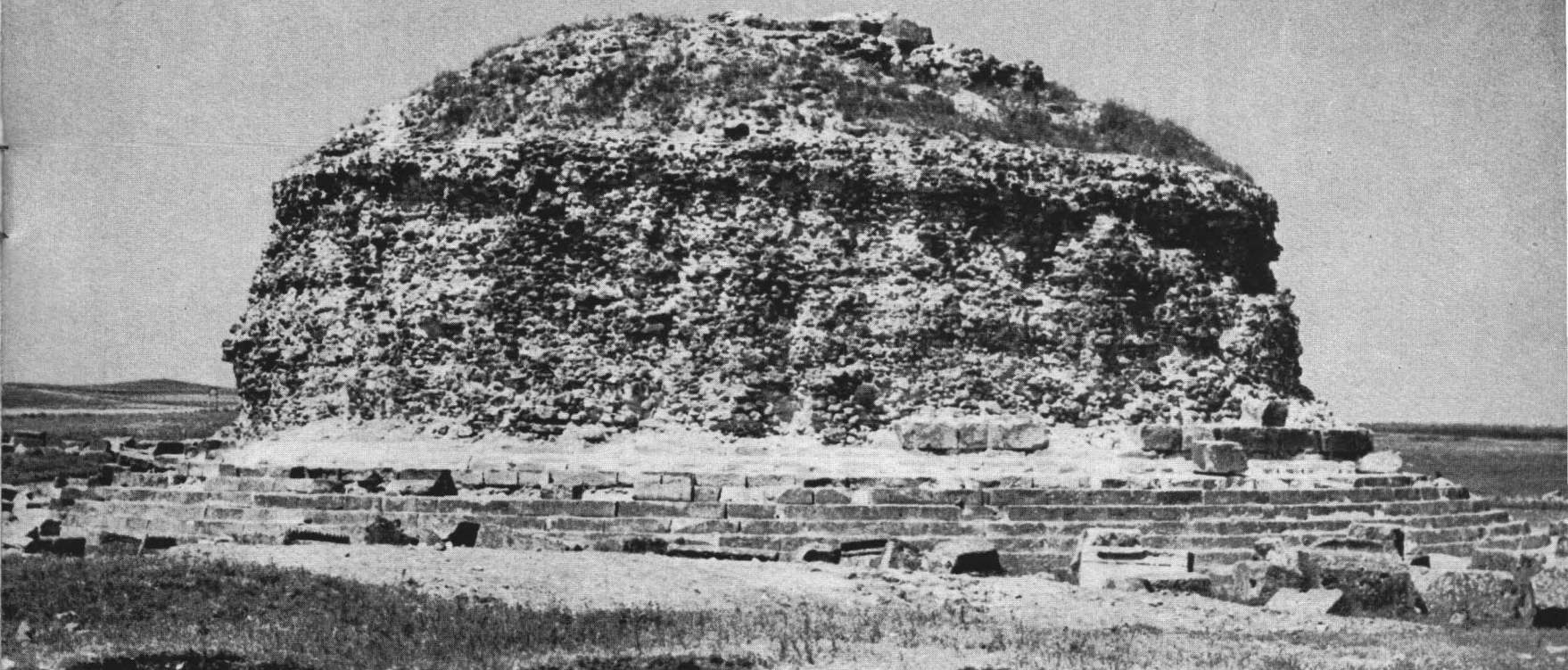
Sînt resturile măcinate de vreme ale monumentului triumfal ridicat de Traian la anul 109 e.n. pentru immortalizarea luptelor cu populațiile din nordul Dunării, în cursul primului război cu dacii.

Semnalat de călători la începutul secolului al XIX-lea monumentul a fost descoperit în urma săpăturilor efectuate de învățatul român Grigore Tocilescu, între anii 1883—1890, cînd au fost scoase la lumină nenumărate piese de piatră, frumos tăiate și împodobite cu sculpturi decorative sau figurative; alte piese au fost descoperite între timp în satele din apropiere.

1

1. Resturile trofeului, statuilor și a frizei cu arme, în aranjamentul muzeistic în care au fost expuse la București.
1. Fragments of the trophy, the statues, and the frieze with arms, as they were displayed in Bucharest
1. Остатки Тропеума, статуи и фриза с оружием экспонировались в Бухаресте.
1. Les restes du trophée, des statues et de la frise ornée d'armes, tels qu'ils ont été exposés à Bucarest
1. Die Reste der Trophäe, der Statuen und des Waffenfrieses, in der Anordnung, wie sie in Bukarest ausgestellt wurden

2

2. Nucleul monumentului din zidărie brută, cu peronul în trepte, așa cum se păstrează în situ.
2. The rough masonry nucleus of the monument, with its stepped platform, as it is in situ
2. Фундамент памятника из необработанного камня и постамент в том состоянии, в котором они сохранились.
2. Noyau du monument en maçonnerie brute, avec le socle à degrés tel qu'il s'est conservé in situ
2. Der Kern des Denkmals im Rohbau mit der Stufenplattform, wie sie an Ort und Stelle verwahrt wird

De atunci, datarea, semnificația istorică și reconstituirea formei inițiale a monumentului au format obiectul unor vii discuții între oamenii de știință, al căror rod îl constituie cele patru soluții diferite de reconstituire a monumentului propuse pînă astăzi.

Discuțiile au contribuit în mare măsură la conturarea unei viziuni de ansamblu a edificiului. Astfel s-a putut determina că monumentul de la Adamclisi avea o formă circulară în plan și o înălțime impunătoare (peste 40 m.) Așezat pe o platformă formată din trepte, din care cea mai de sus se lărgea într-un promenuar, monumentul, îmbrăcat în întregime cu blocuri de calcar alb, se compune dintr-un soclu cilindric, acoperit cu o învelitoare tronconică din solzi de piatră. Partea cea mai interesantă și mai valoroasă a acestui tambur cilindric o constituie friza situată în zona ei centrală, compusă dintr-un șir de metope despărțite prin pilaștri, încadrate între două brîie decorate. Metopele reprezintă scene din primul război de cucerire a Daciei și au o deosebită valoare artistică și istorică. Ele se grupează în șase scene de luptă, a câte două piese, avînd fiecare în centru o imagine a împăratului.

Deasupra soclului se înălțau două baze hexagonale suprapuse care susțineau statuia-trofeu, la picioarele căreia erau așezate grupuri sculptate înfățișînd prizonieri. Baza hexagonală superioară purta pe două din

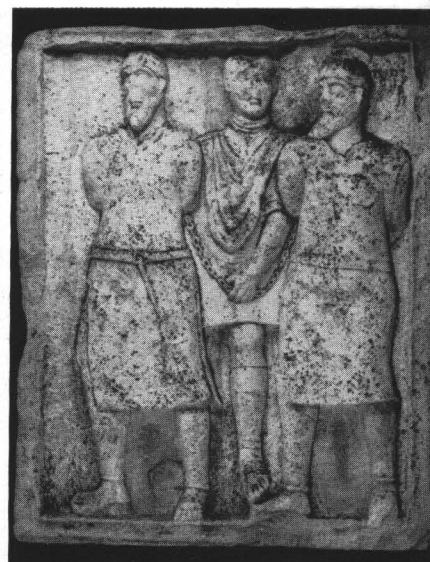
3

4

5

6

3. Împăratul însoțit de un ofițer, primind aclamațiile trupelor
4. Călăreț (din scena «lupta de cavalerie»)
5. Luptă între un roman și un băștinaș lângă un car
6. Doi prizonieri conduși de un soldat roman în fața împăratului (din scena «împăratul primește închinarea prizonierilor și a populației băștinașe»)
7. Gornști – Moment dintr-un marș de infanterie
8. Lupta dintre un roman și un băștinaș (din scena «lupta de infanterie»)
9. Stegari (din scena «aclamarea împăratului de către trupe»)
10. Împăratul însoțit de un ofițer, primind închinarea populației și prizonierilor
11. Statuia unei femei băștinașe captive. (Era așezată la picioarele trofeului, deasupra frizei cu arme.)

3. The emperor and an officer, receiving the cheers of the troops
4. Horseman (from the scene "Cavalry Attack")
5. Fight between a Roman soldier and a native near a chariot
6. A Roman soldier leading two prisoners before the emperor (from the scene "The Emperor Receives the Homage of the War Prisoners and of the Local Population")
7. Buglers – moment from an infantry march
8. Fight between a Roman and a native (from the scene "Infantry Battle")
9. Standard-bearers (from the scene "The Emperor Hailed by the Troops")
10. The emperor and an officer, receiving the homage of the population and prisoners of war
11. Statue of a captive native woman. It was placed at the foot of the trophy, over the frieze with weapons

3. Император в сопровождении офицера, приветствуемый войсками.
4. Всадник (из сцены «Кавалерия в разгаре битвы»).
5. Схватка между римлянином и коренным жителем возле колесницы.
6. Двое пленных и сопровождающий их римский солдат перед императором (из сцены «Поклонение пленных и коренного населения императору»).
7. Трубачи. Момент из марша пехоты.

8. Схватка между римлянином и коренным жителем (из сцены «Битва пехоты»).
9. Знаменосцы (из сцены «Войска приветствуют императора»).
10. Император в сопровождении офицера перед покоренным населением и пленными.
11. Статуя покоренной местной жительницы, находившаяся у подножия Тропеума, над фризом с оружием.

3. L'empereur, accompagné d'un officier, recevant les acclamations des troupes
4. Cavalier (de la scène «Combat de cavalerie»)
5. Combat entre un romain et un autochtone près d'un char
6. Deux prisonniers amenés par un soldat romain devant l'empereur (de la scène «L'empereur reçoit le témoignage de soumission des prisonniers et de la population autochtone»)
7. Trompettes – moment d'une marche d'infanterie
8. Combat entre un romain et un autochtone (de la scène «Combat d'infanterie »)
9. Porte-enseigne (de la scène «L'empereur acclamé par les troupes»)
10. L'empereur, accompagné d'un officier, reçoit le témoignage de soumission de la population et des prisonniers
11. Statue de femme autochtone, captive. Elle était placée aux pieds du trophée, au-dessus de la frise ornée d'armes

3. Der Kaiser in Begleitung eines Offiziers nimmt die Huldigung der Truppen entgegen
4. Reiter (aus der Szene „Kampf der Reiterei“)
5. Kampf eines Römers mit einem Autochthonen neben einem Wagen
6. Zwei Gefangene, die von einem römischen Soldaten vor den Kaiser geführt werden (aus der Szene „Der Kaiser nimmt die Unterwerfung der Gefangenen und der einheimischen Bevölkerung entgegen“)
7. Trompeter – Moment aus einem Marsch der Infanterie
8. Kampf zwischen einem Römer und einem Autochthonen (aus der Szene „Infanteriekampf“)
9. Fahnenträger (aus der Szene „Truppen huldigen dem Kaiser“)
10. Der Kaiser, in Begleitung eines Offiziers, nimmt die Unterwerfung der Bevölkerung und der Gefangenen entgegen
11. Statue einer eingeborenen Gefangenen. Sie stand am Fuße der Trophäe über dem Waffenfries

7

8

9

10

fețele ei opuse inscripții prin care Traian dedica monumentul lui Mars Ultor (Marte Răz-bunătorul).

Trofeul avea formă de trunchi de copac stilizat, îm-brăcat într-o armură cu două fețe asemănătoare, două săbii atâr-nate în bandulieră, patru scuturi, patru pulpare și două mănunchiuri de sulite.

Monument de excepțio-nală valoare artistică și isto-rică «Tropaeum Traiani» se bucură astăzi de întreaga aten-ție și grijă a oamenilor de știință: istorici, arheologi și restauratori.

Pentru conservarea vesti-giilor acestui monument, Di-recția monumentelor istorice a adunat și relevat toate piesele descoperite, studiile făcându-se în colaborare cu Institutul de arheologie al Academiei R.P.R. Aceste piese se găsesc la Adamclisi, urmînd a fi expuse într-un muzeu.

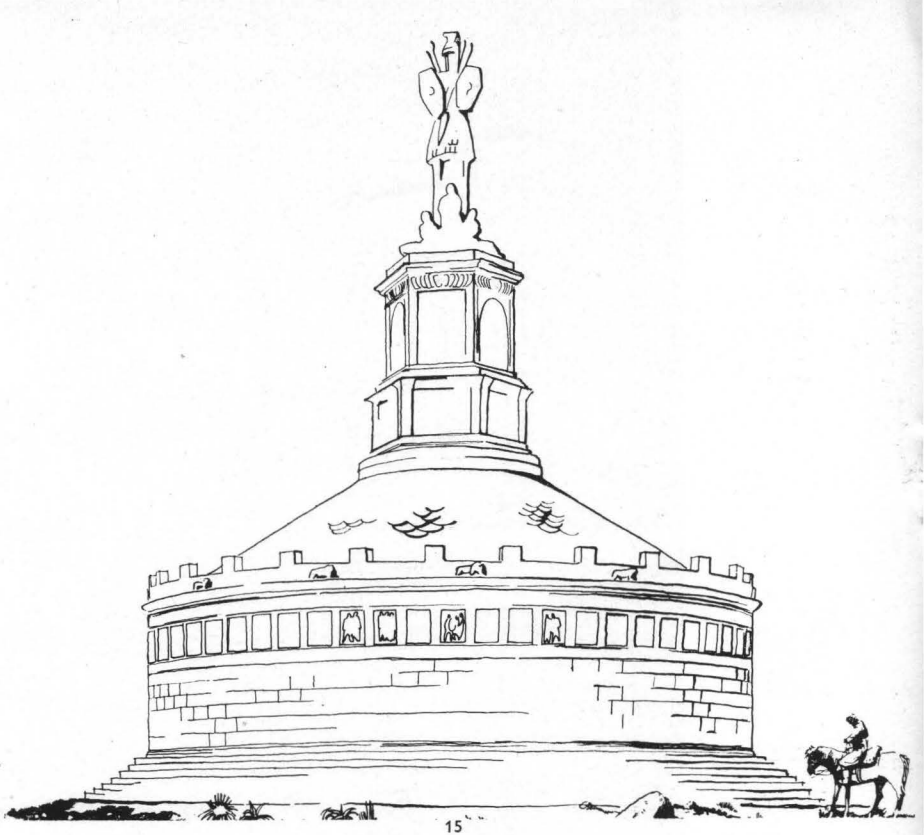
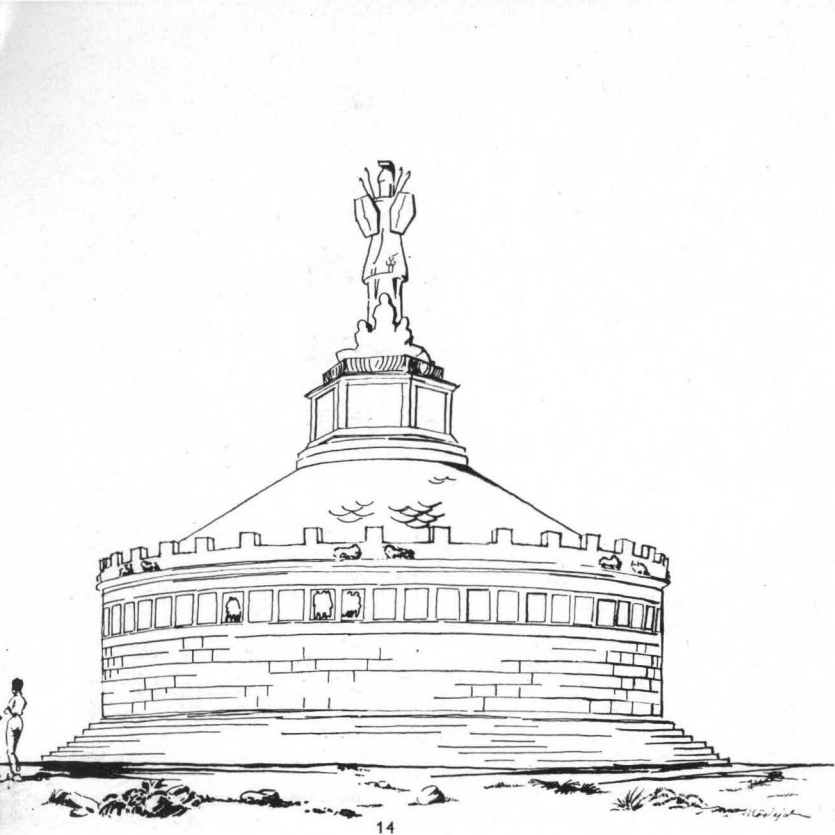
12

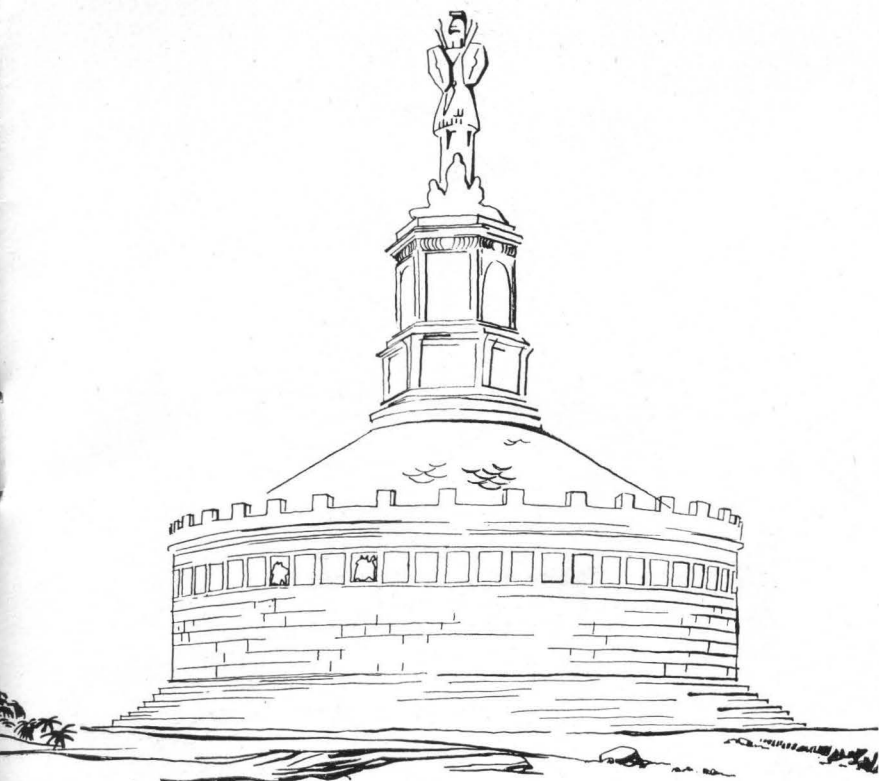
- 12. Familie de localnici venind să se închine împăratului
- 12. A family of natives paying homage to the emperor
- 12. Семья коренных жителей, приехавшая на поклон к императору
- 12. Famille autochtone allant faire sa soumission à l'empereur
- 12. Eine Familie Ortsansässiger huldigt dem Kaiser

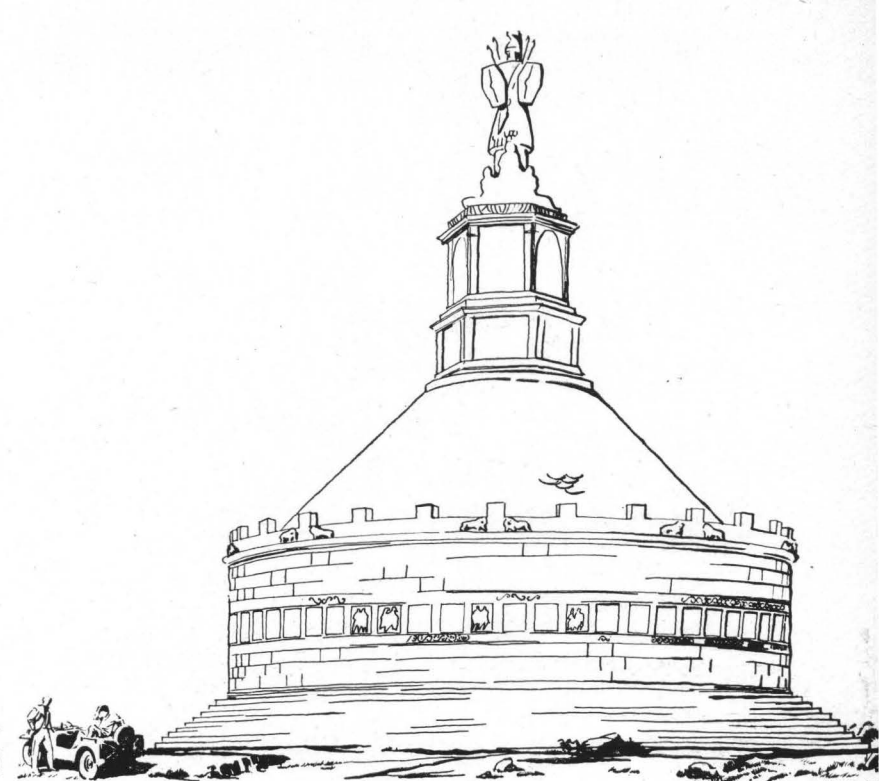
13

13. Metopă reprezentind trei stegari în marș
13. Metope showing three marching standard-bearers
13. Метопя, изображающая трех марширующих знаменосцев.
13. Métope représentant trois porte-enseigne en marche
13. Metope, drei marschierende Fahnenträger darstellend

16

17

14. Ipoteza lui Gr. Tocilescu și G. Niemann, întemeiată pe studiul dimensiunilor pieselor și a raporturilor dintre ele
15. Ipoteza lui Ad. Furtwangler. Față de varianta Tocilescu — Niemann, adaugă încă un nivel la corpul hexagonal și consideră că monumentul avea o singură fațadă
16. Ipoteza lui Florea Bobu Florescu, prezintă o nouă propunere de ordonare a pieselor de friză și a aticului cu prizonieri, în care piesele sînt mai depărtate decît în variantele precedente
17. Ipoteza lui R. Florescu, în care briul decorat cu scene de bătălie este situat la mijlocul înălțimii tamburului. Acoperișul este mai înalt, căpătînd o pantă de aproape 45°. Se propune o nouă ordine atît pentru metope, grupate tematic în șase scene de cîte nouă metope, cît și pentru piesele cu prizonieri dispuse în funcție de poziția și orientarea figurilor. Se susține varianta celor două fațade simetrice ale monumentului
18. Leu de piatră servind ca aruncător de apă. Era situat pe marginea cornișei în fața aticului cu prizonieri
14. The hypothesis of G. Tocilescu and G. Niemann based on the study of the size of the fragments, and their relationship
15. The hypothesis of A. Furtwangler who adds another level to the hexagonal block of the Tocilescu-Niemann version, and considers that the monument had a single front
16. The hypothesis of Florea Bobu Florescu, who suggests a new emplacement of the fragments of the frieze and the attic with prisoners, with more space between the various units than in the above versions
17. The hypothesis of R. Florescu, which emplaces the belt decorated by battle scenes in the middle of the base. The roof is higher, with a slope of about 45°. A new sequence is suggested both for the metopes, grouped according to the themes in six scenes of nine metopes each, and for the blocks with prisoners, which are placed according to the position of the figures. R. Florescu supports the theory of two symmetrical fronts for the monument
18. Stone lion, used as waterspout. It was placed on the edge of the cornice, in front of the attic with prisoners
14. Памятник по гипотезе Гр. Точилеску и Г. Нимана, основанной на изучении размеров составных частей памятника и соотношения между ними.
15. По гипотезе А. Фуртванглера, к варианту Точилеску — Нимана добавляется еще один этаж к шестиграннику; согласно этой гипотезе, памятник имел только один фасад.
16. Гипотеза Флори Бобу Флореску выдвигает новый вариант расположения частей фриза и аттика с пленными: части расположены на большем расстоянии, чем в предыдущих вариантах.
17. По гипотезе Р. Флореску, лента метоп, украшенная батальными сценами, находилась в центре высоты цоколя; кровля выше, под наклоном примерно в 45°. Предлагается другой

- вариант как для расположения метоп, сгруппированных по тематике в шесть сцен — каждая из девяти метоп, так и для фрагментов с изображением пленнных, расположенных в зависимости от позиции фигур. Автор настаивает на варианте двух симметричных фасадов памятника.
18. Каменный лев, служивший для стока воды, расположен на краю карниза перед аттиком с пленными.
14. Hypothèse de Gr. Tocilescu et de G. Niemann, fondée sur l'étude des dimensions des pièces et leurs rapports
15. Hypothèse de A. Furtwangler. Comparée à la variante Tocilescu-Niemann, celle-ci ajoute encore un niveau au corps hexagonal, et considère que le monument avait une seule façade
16. L'hypothèse de Florea Bobu Florescu présente une nouvelle manière d'ordonner les pièces de frise et l'attique ornées de prisonniers, dans laquelle les pièces sont plus distancées que dans les variantes précédentes
17. L'hypothèse de R. Florescu, dans laquelle la ceinture ornée de scènes de batailles est située à mi-hauteur du tambour. Le toit est plus haut et présente une pente de près de 45°. Un nouvel ordre est proposé tant pour les métopes, groupées, selon les sujets, en six scènes de neuf métopes chacune, que pour les pièces ornées de prisonniers, disposées en fonction de la position et de l'orientation des figures. Cette hypothèse considère valable la variante des deux façades symétriques du monument
18. Lion de pierre servant de gargouille. Il était placé sur le bord de la corniche, devant l'attique ornée de prisonniers
14. Die Hypothese Gr. Tocilescu und G. Niemanns, die sich auf das Studium der Ausmaße der Teilstücke und ihr Verhältnis zueinander stützt
15. Hypothese A. Furtwangler. Gegenüber der Variante Tocilescu-Niemann, behauptet A. Furtwangler, daß es noch eine Stufe beim Hexagonalkörper gegeben und das Monument nur eine Fassade besessen habe
16. Die Hypothese Florea Bobu Florescu enthält einen neuen Vorschlag bezüglich der Anordnung der Friesenteile der Attika mit den Gefangenen, wo die einzelnen Teile in größerer Entfernung als in den vorangehenden Varianten aufzustellen sind
17. Nach der Hypothese R. Florescu soll der Verzierungsgürtel mit den Kampfscenen in der Mitte der Trommel angelegt werden. Die Bedachung ist höher und bildet einen Winkel von nahezu 45°. Ebenso wird folgende neue Anordnung der Metopen vorgeschlagen: je neun Metopen sollen thematisch in sechs Szenen gruppiert und die Teilstücke mit den Gefangenen, je nach Stellung und Orientierung der Figuren, geordnet werden. Die Hypothese verfiert die Variante, die zwei symmetrische Fassaden des Denkmals vorsieht
18. Steinlöwe, der als Wasserspeier diente. Er befand sich am Rande des Gesimses gegenüber der Attika mit den Gefangenen

20

21

19. Fragment dintr-un tambur al trunchiului trofeului. În partea superioară este sculptat un cap de meduză al unei cnemide

19. Fragment from a tambour of the trophy's trunk with the sculptured head of a medusa

19. Фрагмент верхнего шестигранника. В верхней части высечена голова медузы.

19. Fragment d'un tambour du tronc du trophée. A la partie supérieure est sculptée une tête de méduse

19. Fragment aus einer Trommel des Stammes der Trophäe. Am Oberrand ist das Medusenhaupt zu sehen

20. Piesă din friza superioară

20. Fragment from the top frieze

20. Фрагмент верхнего фриза.

20. Pièce de la frise supérieure

20. Oberes Friesenstück

21. Piesă din friza inferioară

21. Fragment from the lower frieze

21. Фрагмент нижнего фриза.

21. Pièce de la frise inférieure

21. Unteres Friesenstück

22

22. Prizonier barbar (piesă din atic)
 23. Piesă din atic decorată cu motive geometrice
22. Barbarian prisoner (fragment from attic)
 23. Fragment from the attic decorated with geometrical designs
22. Пленный варвар (фрагмент аттика).
 23. Фрагмент аттика, украшенный геометрическим орнаментом.
22. Prisonnier barbare (pièce de l'attique)
 23. Pièce de l'attique ornée de motifs géométriques
22. Gefangener (Bruchstück aus der Attika)
 23. Bruchstück aus der Attika mit geometrischen Motiven verziert

23

Dispersed over a large area, in the southern part of the Dobrujan plateau, one can see the weather-beaten remains of the Tropaeum Trajani monument, built by order of emperor Trajan, to immortalize the battles that took place during the first war waged by the Romans against the populations to the north of the Danube for the conquest of Dacia.

Research-work, started at the end of the last century, concerning the date of erection of the monument, its historical significance and the reconstruction of its initial shape, is continued today; there are four hypotheses for its reconstruction.

The monument, over 40 m. high, had an immense cylindrical base, covered by a truncated cone made of stone scales, on top of which, the trophy-statue rests on two superposed hexagonal blocks. On two faces of the top hexagonal unit, there is an inscription dedicating the monument to Mars Ultor (Mars the Avenger) by Trajan. The cylindrical base was decorated by a belt of metopes.

The Board for Historical Monuments, in co-operation with the Archaeology Institute of the R.P.R. Academy, has collected and sorted all the fragments brought to light.

The fragments of this monument are now at Adamclisi.

В южной части Добруджского плато находятся остатки разрушенного временем памятника Тропеум Траяни, воздвигнутого императором Траяном в честь победы над проживавшими на севере Дуная народностями во время первой войны за завоевание Дакии римлянами.

Исследования, предпринятые в конце прошлого века с целью установления даты сооружения и исторического значения памятника, с целью восстановления первоначальной его формы, продолжают в настоящее время. Предложено 4 гипотезы по его восстановлению.

Памятник высотой более 40 м состоял из гигантского цилиндрического цоколя, крытого чешуйчатой каменной кровлей в форме усеченного конуса, на которой возвышались один над другим два шестигранника, поддерживавших статую. По обе стороны верхнего шестигранника помещена надпись, свидетельствующая о том, что Траян посвящал памятник Марсу-Мстителю. Цилиндрический цоколь был украшен лентой метоп.

Управление исторических памятников в сотрудничестве с Институтом археологии Академии РНР начало работы по выявлению и собиранию обнаруженного материала.

Составные части этого памятника находятся в Адамклинисси.

Dans la partie sud du plateau de la Dobroudja, répandus sur une grande étendue, se trouvent les restes, rongés par le temps, du monument TROPAEUM TRAJANI, élevé par l'empereur Trajan afin d'immortaliser les luttes menées contre les populations du nord du Danube au cours de la première guerre de conquête de la Dacie par les Romains.

Les recherches concernant la date de son édification, sa signification historique et la reconstitution de la forme initiale du monument, recherches dont le début se situe à la fin du dernier siècle, se poursuivent encore de nos jours; il existe quatre hypothèses quant à sa reconstitution.

Le monument, haut de plus de 40 m, se composait d'un immense socle cylindrique recouvert d'une enveloppe tronconique de dalles de pierre, sur laquelle se dressaient deux corps hexagonaux superposés et qui supportaient la statue-trophée. Deux des faces du corps hexagonal supérieur portent l'inscription par laquelle Trajan dédiait le monument à Mars Ultor (Mars le Vengeur). Le socle cylindrique était décoré d'une ceinture de métopes.

La Direction des Monuments historiques, en collaboration avec l'Institut d'Archéologie de l'Académie de la R.P.R., a rassemblé et relevé toutes les pièces découvertes.

Les pièces de ce monument se trouvent à présent à Adamclisi.

Im Innern des südlichen Teils der Dobrudschaer Hochebene befinden sich die von der Zeit zermalnten Reste des Denkmals Tropaeum Trajani, das Kaiser Trajan zur Verewigung der Kämpfe mit den Völkerschaften nördlich der Donau — im ersten Kriege der Römer für die Eroberung Daziens — errichtet hatte.

Die Untersuchungen zur Feststellung der Daten, der geschichtlichen Bedeutung sowie die Forschungen in bezug auf die Wiederherstellung der ursprünglichen Form des Denkmals, die noch Ende des vorigen Jahrhunderts begonnen haben, werden auch heute noch fortgesetzt; in diesem Zusammenhang wurden vier Hypothesen aufgestellt.

Das über 40 Meter hohe Monument bestand aus einem von einer kegelstumpfförmigen Hülle aus Steinplatten bedeckten Sockel, auf dem sich zwei übereinandergelegte sechseckige Steinblöcke erhoben, die das Trophäen-Standbild trugen. Auf zwei Seiten des oberen sechseckigen Blocks befand sich die Inschrift, in der Trajan das Denkmal dem Mars Ultor (dem rächenden Mars) weihte. Der Sockel trug einen Metopengürtel.

Die Direktion für historische Baudenkmäler hat in Zusammenarbeit mit dem Institut für Archäologie der Akademie der RVR alle entdeckten Teilstücke gesammelt und eingeordnet.

Die Teilstücke des Monuments befinden sich zurzeit im Dorfe Adamclisi.

24. Pilastru decorat cu vrejuri. Era aşezat între două metope
 24. Pilaster adorned with winding stems. It was placed between two metopes
 24. Пилластр, украшенный ползучими стеблями, находился между двумя метопами.
 24. Pilastre orné d'enroulements. Il était placé entre deux métopes
 24. Viereckiger Pfeiler, mit Stengeln verziert. Er befand sich zwischen zwei Metopen

4061

